ראדאמער-קעלצער לעבן

אבטיילונג פאר קעלץ אויף זייט 6

Radom d. 21-go Października 1938 r.
ראדאָם, זונטאָג כ"ו תשרי תרצ"ט
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 15 - 18

אבטיילונג פאר אסטראוויעץ אפאטאוו, וויערזשבניק און סביבה אויף זייט 5

מיר באַטייליגען זיך אינם גרויסען צער
וואָס האָט געטראָפען אונזער ליבען רעדאַקטאָר

מאיר הערץ

צוליב'ן טויט פון זיין אומפאַרגעסלעכען פאָטער

ר' העניעך דוד הערץ ז"ל

זאָל ער א טרייסט געפונען אין זיין געזעלשאַפטליכע אַרבעט.

רעדאקציע און אדמיניסטראַציע
פון „ראדאמער-קעלצער לעבן“

ביום ג' כ"ג לחודש תשרי תרצ"ט בשעה שתים עשרה
נפטר האיש המצוין במעלות ובמדות תרומיות,
איש אשכלות, חסיד ועניו, תלמיד-חכם מפורסם, בקי בחדרי תורה

ר' חנוך העניך דוד שו"ב ז"ל הערץ

בן ששים ושבעה לחיין
בנו של ר' חיים יהודה לייביש שו"ב ברדום

בנו של הרב מאפאטשנע הנקרא ר' איטשעלע חריף ז"ל בנו של הרב מניישטאדט ר' יעקב לייביש ז"ל החונך בבית החוזה מלובלין והיה מתלמידי של יהודי הקדוש ז"ל מפשיסחא

הלויה היתה ביום ד' פ' בראשית בשעה 12 בצהרים
ממעונו של הנפטר רחוב קאשעראווע 13
השרויים בצער עמוק

אשתו, בניו, בנותיו, חתניו, כלותיו, ונכדיו

באי נוכחותו של בנו הדר בארץ-ישראל.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיין איידעם **ד"ר הערץ** און אויך דער **מחותנת'טע** און **קינדער**
צוליב'ן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן

פאטער און מאן

ר' הענעך ז"ל

זאָלען זיי געטרייסט זיין און נישט וויסען מעהר פון קיין צער.

ליבע מרגליות און פאמיליע.

Zbolałym Rodzinom **Ejzenman i Laks**
z powodu przedwczesnego zgonu Ich OJCA i MĘŻA
B. P.

Mojżesza Ejzenmana

wyrazy najgłębszego i najszczerszego współczucia
składają Manelowie i Margulesowie.

אין טיפען צער זענען מיר מודיע וועגען גרויסען אומגליק
צוליב'ן טויט פון אונזער ליבען **מאַן, פאָטער, שווער** און **זיידע**

משה אייזענמאן ז"ל

געשטאָרבען מיטוואָך כ"ד תשרי תרצ"ט (19\x 1938) אין עלטער פון 67 יאָהר

וועגען וואָס עס מעלדען די אין טיפען טרויער פארבליבענע

פרוי, טעכטער, זון, שניר, איידעמס און אייניקלעך

אין אָפּוועזענהייט פון דער טאָכטער, איידעמס און אייניקלעך אין ארץ-ישראל

Mądrzy bramini, których słuchać nigdy
nie zawadzi
Uczą, że wierzyć nigdy nie trzeba kobiecie
Chyba, że świetne gilzy „*Dla znawców*“ doradzi
— Wierz jej wtedy — te gilzy są najlepsze w świecie

Drogiemu koledze Redaktorowi Majerowi Hertzowi, Doktorowi Samuelowi Hertzowi i Magistrowi Sewerynowi Hertzowi z powodu śmierci Ich nieodżałowanego b. p. Ojca

HENOCHA

składa wyrazy najgłębszego i najszczerszego współczucia
Arnold Rosenfeld.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם חשובן רעדאַקטאָר

מאיר הערץ

צוליבן טויט פון זיין אומפאַרגעסלעכן פאטער

ר' העניעך דוד ז"ל

זאָל ער מעהר נישט וויסען פון קיין צער.

דרוקער-פערסאָנאַל
פון ראדאמער-קעלצער לעבן

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שניי-ווייסע פאַרהאַנגען,
גיעס נאָר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פארבעריי און פראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער אונפאכמענישער ארבייט. ס'ווערט אויך געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך

צענטראַלע: אלטע שטאָדט 7 אַפּיצ. טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראמסקי 1 טראוגוטטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59

ביליג צו וואשען קאפעלושען

כ׳דריק אויס מיטגעפיהל
דער פאמיליע **הערץ**
באזונדער מיינע פריינד דעם רעדאקטאר און אויך דעם ד״ר
הערץ
צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען פאטער

הענעך דוד ז״ל

ד״ר גוטמאן.

איך דריק אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
מיין חבר **ד״ר הערץ**
צוליב דעם טויט פון זיין ליבען

פאטער ז״ל

ד״ר ראָזענבלום

מיין אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דעם חשובן רעדאקטאָר
מאיר הערץ
צוליבן טויט פון זיין געשעצטן פאטער

ר׳ הענעך דוד ז״ל

אין זיין געזעלשאפטליכער ארבעט
זאָל ער א טרייסט געפונען.

מרדכי דען

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דער געעהרטער פאמיליע **הערץ**
צוליבן טויט פון זייער חשוב׳ען מאָן און פאטער

ר׳ הענעך דוד ז״ל

זאָלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פן קיין צער.

בלימה ראטענבערג

Wyrazy szczerego współczucia
p. Redaktorowi M. HERCOWI
z powodu zgonu
B. P.

OJCA JEGO

wyraża
A. HEMPEL

איך דריק אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל
דעם ה׳ רעדאקטאר **מאיר הערץ**
צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכען פאָטער

ר׳ הענעך נ. ע.

אין זיין געזעלשאפטליכע ארבייט
זאָל ער א טרייסט געפונען.

אהרן מעריץ

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אוים
אונזער פערוואלטונג׳ס-מיטגליד ה׳
מאיר הערץ
צוליבן טויט פון זיין

פאטער ז״ל

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
די פערוואלטונג, דער קאמיטעט
פון דער **גמילת-חסד-קאסע** ביי דער יודישער קהלה אין ראדאם

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
אונזער שוואָגער ד״ר **הערץ** און זיין **פרוי**
ווי אויך דער פאמיליע **הערץ**
צוליב׳ן טויט פון זייער חשוב׳ען מאן, פאָטער און שווער

ר׳ הענעך דוד ז״ל

זאָלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קיין צער

משה ווייסבארד און **פרוי.**

אונזערע פריינד רעד. מאיר הערץ און זיין ברודער דעם מגר. שמחה הערץ דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל צוליבן טויט פון זייער פאָטער – אונזער פריינד

ר׳ הענער הערץ ז״ל

געפינט א טרייסט אין אייערע ארבעטן,

לאה און **גבריאל ווייסמאן.**

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דער חשוב׳ער פאמיליע **הערץ**
צוליב׳ן טויט פון זייער אומפארגעסלעכען
מאן און פאָטער

ר׳ הענעך דוד ז״ל

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

די צייטוו. קהלה-פערוואלטונג
אין ראדאם

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דעם רעדאקטאר מאיר הערץ צוליב דער גרויסער אבידה, וואס האָט איהם געטראפען דורכן פריצייטיגען טויט פון זיין פאָטער דעם גרויסען תלמיד - חכם

ר׳ הענעך הערץ שוב ז״ל

אין זיין איבערגעגעבענער געזעלשאפטליכער ארבייט זאָל ער א טרייסט געפונען. **דער 15-ער קאמיטעט** ביים פעראייניגטען ראראמער רעליעף אין ניו-יארק

טיעף דערשיטערט פונם גרויסען אומגליק וואס עס האָט געטראָפען
דער חשוב׳ער פאמיליע הערץ
צוליבן טויט פון זיין געשעצטען און געאכטעטען מאן און פאטער

ר׳ הענעך דוד נ. ע.

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
זאָלען זיי מעהר נישט וויסען פון קיין צער.

ישראל פלומען פרוי און **קינדער** (לובלין)

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם רעד. מאיר הערץ צוליבן טויט פון זיין גרויסען פאטער

ר׳ הענעך הערץ נ. ע.

אין זיין געזעלשאפטליכער ארבייט
זאל ער א טרייסט געפונען

דער שניידער-צעך אויף וויטאלדא 10

איך דריק אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דעם רעדאקטאָר ה׳ מאיר הערץ
צוליב׳ן טויט פון זיין פאָטער

ר׳ הענעך ז״ל

שמואל איידעלבוים

Matyldzie, Beli i Chastkowi
szczere współczucie spowodu śmierci
Ojca i Teścia
B. P. MOJŻESZA

Ejzenmana

wyraża Pinkus Margules.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען
מיר אויס דער חשובער מאמיליע
הערץ
צוליבן טויט פון זייער אומפארגעס-
לעכן פאטער

ר׳ הענעך דוד ז״ל

זאָלען זיי מעהר נישט וויסען
פון קיין צער.
פאמיליע
סאָקאָלאָווסקי

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
אונזער פערוואלטונג׳ס-מיטגליד ה׳ **הענעך וויינטרויב**
צוליב׳ן טויט פון זיין

מוטער

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
די פערוואלטונג און דער קאמיטעט
פון דער **גמילת חסד קאסע**
ביי דער יודישער קהלה אין ראדאם

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אוים
די פאמיליע **לאקס** און **אייזענמאן**
צוליב׳ן טויט פון זייער ליבען מאן, פאטער און שווער

ר׳ משה אייזענמאַן נ. ע.

משה ווייסבארד און **פרוי**

אנו מביעים את רגשי השתתפותנו למשפחת לקס
בהלקח מהם אביהם הנכבד והמצוין האיש הישר באדם

ר׳ משה איזמן ז״ל

השוכן בציון ירפא את מכתם האנושה
ובגאולת עמנו ותחית ארצנו ימצאו נחומים
ועד הסתדרות הציונים הכללים ברדום

Rodzinie L A K S
wyrazy współczucia spowodu śmierci
Ojca i Teścia
B. P. MOJŻESZA

Ejzenmana

składa Pinkus Margules

Nowoczesne
żyrandole
otrzymasz tylko
w firmie
„Elektro"
właściciel
L. Bergajzen
Radom,
ul. Żeromskiego 14

Jeśli mydło, to mydło «Trójka»

פאפולערער צוג קיין ווארשא.

די ליגע פאר אונטערשטיצען דער טוריסטיק, ארגאניזירט אויף דעם היינטיגען זונטאג א ביליגען אויספלוג קיין ווארשא, ווו עס וועט פארקומען דער צווישענ'מלוכה'שער פוטבאל-מעטש צווישען פוילען און נארוועגיע.

דער פרייז פון ראדאם קיין ווארשא אויפ'ן פאפולערען צוג, בעטרעפט 4 זל. אהין און צוריק.

דעקארירט מיט פערדינסט-קרייצען

אין רעפרעזענטאנץ-זאל פון ראדאמער סיימיק איז פארגעקומען א פייערליכע דעקארירונג פון פארדינסט-קרייצען.

דאס דעקארירען 82 פערזאן מיט פארדינסט-קרייצען איז אויסגעפיהרט געווארן דורכן סטאראסטע מיעשקאווסקי.

בעשטעטיגט פון מיניסטעריום

דאס מיניסטעריום פאר אינערליכע ענינים האט באשטעטיגט דעם אנגענומענעם פארשלאג פונם שטאט-ראט וועגען נעמען אן אינוועסטיציע-אפצאהל אויף בויען א שולע אין ראדאם.

דער אפצאהל בעשווערט די הייזער-אייגענטימער אין דער הויך פון 30 פראצ. פון מלוכה-אפצאל און אויך די אינדוכט יגלער און האנדעלס-אונטערנעמער אין דער הויך פון 15 פראצענט.

Dobre światło ułatwia każdą pracę.
Używajcie zawsze właściwych żarówek o odpowiedniej mocy. Poza ogólnym oświetleniem należy stosować w reflektorku nad heblarką żarówkę na 65 Dlm. Nieprześcignione w gatunku wewnątrz matowane Osramówki D produkuje się na: 15, 25, 40, 65, 100, 125 i 150 Dlm.
OSRAMÓWKA D
OSRAMÓWKI-D
znakowane w dekalumenach gwarantują małe zużycie prądu.
65 DEKALUMEN OSRAM
2

דער אמת וועגן אמעריקאנער „טאטען" און „זיין" טאכטער.

א בריעף פון באלטימארע.

אינ'ם „ראדאמער-קעלצער לעבען" נומער 31, איז ערשינען א סענסאציאנעלער באריכט וועגען אן 18-יעהריגער יתומה רעגינא גראספעלד, וועלכע זאל האבען געמאכט די שטויענדע באהויפטונג, אז דאס יודישע ארבייטער-מיידל מאניע גראספעלד פון שפאציר-גאס 24 אין ראדאם, איז איהר מוטער, מיט א סימפאטישער אויפקלערונג מצד דער רעדאקציע.

מענשען אין ראדאם, וואס זענען פעראינטערעסירט ריינצוואשען דעם גוטען נאמען פון דעם אונשולדיגען פריילין מאניע גראספעלד, האבען מיר צוגעשיקט דעם באטרעפענדען נומער פון דער צייטונג, ווייל — איך בין דאס דער בעל-דבר, דער „געוויסער הער גראספעלד", וועלכער איז דערמאנט אין אייער צייטונג.

אין אלגעמיין זענען די פאקטען וואס איהר ברענגט אין אייער צייטונג, ריכטיג. איך גלויב אבער, אז עטלעכע איינצעלהייטען, וואס פעהלען אין אייער ארטיקל, וועלען דאס גאנצע בילד מאכען קלארער, און וועלען אויך קארעגירען שלעכט-פערשטאנענע סאט-זאכען.

ראשית, דאס „אדאפטירען" פונ'ם קינד: ד"ר קסאווערא מוללער האט אונז שטארק צענומען מיט איהרע אויפקלערונגען וועגען דער יודישער לאגע אין פוילען אין די הפקר'דיגע נאך-מלחמה-יאהרען, און איבערהויפט מיט דער לאגע פון די אידישע אנשטאלטען אין ראדאם. זי האט אונז געזאגט, אז מיט 25 אמעריקאנער סענט א וואך קאן מען אויפהאלטען א יודיש נפש'ל אין דארטיגען בית-יתומים. איך האב זיך גלייך אונטערגענומען בייצושטייערן צו דער אויפהאלטונג פון איין קינד, און האב גלייך באצאהלט 18 דאלאר פאראויס.

גראד איז אויף מיר אויסגעפאלען א קינד אהן א נאמען, און ד"ר מוללער האט געבעטען מיין הסכמה צו נוצען מיין פאמיליע-נאמען פארן קינד. איך האב נישט געפונען קיין אורזאך איהר אבצוזאגען, איבערהויפט ווען ס'האט זיך געהאנדעלט אין אויסלייזען א אידישע נשמה.

אלזא, בייצושטייערן פאר דער אויפהאלטונג פונ'ם קינד — אבער נישט אדאפטירען. פון דעם איז גארנישט געווען קיין רייד.

מיט א צייט שפעטער, דא אין אמעריקע, האב איך זיך געטראפען מיט ה' ראדאמסקי, מיט וועמען איך האב יענעם זומער אין 1923 באזוכט ראדאם. דער הער ראדאמסקי האט מיר געזאגט, אז דער ראדאמער פעראיין אין ניו-יארק זארגט שוין פאר דער אויפהאלטונג פונ'ם ראדאמער בית-יתומים, און עס איז נישט נויטיג, אז איך אדער עמיצער אנדערש, וואס איז פעראינטערעסירט אין בית-יתומים, זאל באשטייערן דירעקט קיין ראדאם. אנשטאט דעם זאל מען געבען באשטייערונגען צום פאראיין אין ניו-יארק. איך האב עס אזוי לאנג געטוהן, ביז מיר אליין האבען דא אין באלטימארע געגרינדעט א ראדאמער הילפס-קאמיטעט. וואס מיר האבען אויפגעטוהן אין דער קורצער צייט, איז אייך באקאנט. איהר האט געהאט וועגען דעם א באריכט אין אייער צייטונג.

דער ווארשאווער „מאמענט", באשרייבענדיג די דאזיגע פאסירונג, זשאלעוועט נישט קיין קאפוליער אנצוהערעניש וועגען דעם „אמעריקאנער גביר" וואס האט פארגעסען זיין „טאכטער". נאטירליך אז אזעלכע אנצוהערענישען פערדריסען און קרענקען, איבערהויפט א מענשען, וועלכער איז נאך מיט טויזענדסער פעדים צוגעבונדען צו זיין געבורטס-שטאדט ראדאם. אבער אזא טבע האבען שוין גרויס-שטאדטישע צייטונגען. מ'טהוט עס לשם סענסאציע. אייער ארטיקעל וועגן דעם ענין, איז זעהר אנשטענדיג און א דאנק אייך דערפאר.

איך האב אויבען דערמאנט די 18 דאלאר וואס איך האב דעמאלט געגעבען דער דר. מיללער, די דאזיגע סומע האב איך נישט געגעבען פאר זיך אליין, נאר אויך פאר מיינע צוויי ברידער, וואס וואוינען דא אין באלטימארע און וועמען איך האב זיך אונטערגענומען צו בעאיינפלוסען אויסצוהאלטען יעדער צו איין קינד.

ביילייגענדיג וועט איהר געפונען א פאטאגראפיע פון די דריי קינדער ווי זיי האבען אויסגעזעהן דעמאלט. די קלענסטע, וואס ויצט, איז דאס „מיינע". איך וויל נישט איהר זאלט זיין אונטער'ן איינדרוק, אז איך זוך רעקלאמע, אבער איך גלויב אז דאס פערעפענטליכען פון מיין בריעף מיט דער ביילעגענדער פאטאגראפיע אין אייער צייטונג, וואלט זעהר פיעל בייגעטראגען צו דער ריינוואשונג פון פרל. מאניע גראספעלד'ס נאמען, און עס איז אונזער אלעמענ'ס פליכט צו טהון אלץ, כדי די פריילין ריינצוואשען. איהרע ליידען ביז איצט קאנען מיר נישט גוטמאכען אבער וועניגסטענס דארפען מיר אבווישען דעם פלעק, וואס אנ'אומפעראנטווארטליכע פרוי האט אויף איהר ארויפגעלעגט.

משה יחזקאל גראספעלד

(מאיר בעקער'ס זוהן פון ראדאם)

פון רעדאקציע.

צוליב טעכנישע מניעות האבען מיר נישט בעוויזען די דערמאנטע פאטאגראפיע צו פערעפענטליכען.

א דארף פויערים האט זיך אפגערעכענט מיט אנפאלער אויף יודען

וועגען א טשעקאווע געשיכטע ווי אזוי געדונגענע נארא-כוליגאנעס האבען אפגעשניטען א מיאוסן פסק פון א גאנץ דארף פויערים, שרייבט מען אונז פון אפאטשנא.

אין די דארטיגע ארומיקע דערפער, פונקט ווי אומעטום, פאהרען ארום געדונגענע נארא-אגיטאטארען, וואס אגיטירען די פויערים, אז זיי זאלען גארניט קויפען און גארניט פארקויפען די יודען. די דאזיגע אגיטאציע האט אבער א קנאפען ערפאלג. די פויערים טענהן, אז זיי וועלן קויפען און פארקויפן דארט וואו עס לוינט זיי בעסער.

ניט קאנענדיג גארניט אויפטאן, האבען די נארא-„העלדען" באשלאסן אדורכצוזעצען זייער פראגראם אויף אנ'אנדער אופן. זיי האבען אנגעהויבען טעראריזירען און באפאלען אלע יודען, וואס האבען זיך באוויזען אין דארף עפעס קויפען אדער פארקויפען.

דאס דאזיגע מיטעל האט זיך ארויסגעוויזען פאר מעהר ווירקזאם און א סך יודישע הענדלער, מורא האבענדיג פאר זייער לעבען און פארמעגען, האבען אויפגעהערט צו באווייזען זיך אין די דערפער.

די פויערים האבען אבער באשלאסען א סוף צו מאכען מיטן דאזיגען כוליגאניזם און האבען ערקלערט די יודישע הענדלער אין שטאט, אז זיי זאלען צוריק אנהייבן קומען אין דארף אריין און אין פאל ווען עמיצער וועט פרובען זיי עפעס טון וועלען זיי ניט דערלאזן.

די יודען האבען זיך געלאזט אנרעדען און איינער א הענדלער, שמואל קרול האט דער ערשטער פרובירט באווייזען זיך אין דארף און ער האט איינגעהאנדעלט עטלעכע קעלבער און א ביסל תבואה און דערמיט זיך געלאזט אין שטאט.

די נארא-אגיטאטארען זענען נאכגעגאנגען דעם יודישען הענדלער אויפן גאנצען וועג און אינמיטען פעלד זיך געווארפען אויף אים שלאגען און אלץ צוגערויבט.

דער יוד איז גלייך צוריקגעגאנגען אין דארף אריין און דערציילט די פויערים וואס מיט אים איז געשעהן. באלד האבען זיך צוזאמענגענומען אלע פויערים פון דארף און ארגאניזירט א געיעג נאך די כוליגאנעס. נאך עטלעכע שעה ארומזוכען האבען די פויערים געכאפט די כוליגאנעס עס איז אנטשטאנען א געוואלדיג געשלעג — די כוליגאנעס האבען געקריגען גוט אנגעבראכען די ביינער און מען האט ביי זיי צוריק אפגענומען אלץ וואס זיי האבען צוגערויבט ביי דעם יוד.

די כוליגאנעס זענען פון דעמאלט אן געווארן ריאיק און די יודישע הענדלער קומען ווייטער אין די דערפער האנדלען ווי אין די אלטע גוטע צייטן.

י. ב. שטריימאן

הערבסט - מאטיוו.

ווען די שוואלב האט מיט מיר זיך געזעגענט —
האט הימל פאר צער זיך צערעגענט,
האט וואלקען געגלאצט מיט די אויגען
ווען באטשאן איז פון אונז אפגעפלויגען.

געגדז האבען אויפן דארף זיך צעשריגען
ס'בעהאלטען זיך אין שטאל די פליגען.
די ביהן האט דעם קאפ זיך צעשפאלטן
ווען די קיניגען האט פאריאגט אים און פארשאלטען.

ווערט דער שעפס אזוי מיד אפגעלאזען
ווען דער ווינט נעמט די וואל אויף אים אויפבלאזען,
ווען נעפל מעסט די ערד מיט זיין מעטער
און בוים ווארפט אראפ פון זיך די בלעטער.

הערט די פעל אויפן פערדל אויף צו גלאנצען
גייט די פריילעכקייט אוועק פון אים אינגאנצען,
ס'חזיר האט אין א בלאטע זיך פארגראבען
און אין לופט קראקען הילכיק הויך די ראבען.

קרוליק זיצט אויף די אונטערשטע פיסלעך
אים איז שלעכט ווי אן ארעמע הושענה
און זי איז ס'געלע וועווריקל מקנא,
וואס זיצט אויף א צווייג און קנאקט ניסלעך.

אז ס'קומען אן די טרויעריגע פארנאכטען
האט דאס דארף זיך גענומען פארטראכטען,
און דער וואלד אנגעהויבען האט צו ברומען
און דאס טייכל וויל פון זיך אוועקשווימען.

«אבי מ'זעהט זיך»

אפערעטע אין 3 אקטען פון יצחק פערלאוו. רעזשי: ח. סאנדלער. מוזיק: לאלא פאלמאן. אויסגעפיהרט אין טעאטער „ראומאיסאטשטשי".

לאלא פאלמאן

ווען לאלא פאלמאן איז מיט זעקס יאהר צוריק געקומען צו אונז זינגען יודישע פאלקסלידער, האבען מיר פשוט געשטיינט און געהויבען מיט די אקסלען: האבען מיר דאך געקענט איהר פון דער ווארשאווער פילהארמאניע וואו זי איז אויפגעטרעטען אין דער פוילישער שפראך און דא, מיטאמאהל — לאלא פאלמאן אין יוד שען „ליטעראטען-פעראיין" מיט... יודישע פאלקס-לידער. האבען מיר טאקע געהויבען מיט די אקסלען, אבער נאכ'ן הערען איהר אפזינגען די ערשטע יודישע לידלעך, האבען מיר פארגעסען פון וואנען זי קומט צו אונז. עס האט אויסגעזעהן ווי זי וואלט געבוירען געווען פאר'ן יודישען פאלקס-ליד. און איצט, ווען עס האט דערגרייכט צו אונז די ידיעה, אז לאלא פאלמאן טרעט אויף אלס... ארטיסטען, האבען מיר זיך עס גארנישט צוגעגלויבט. עס האט ניכער אויסגעזעהען ווי א שפאס. איך בין זיך מודה, אז מיט גרויס אומצוטרוי און צווייפעל בין איך געגאנגען זעהען לאלא פאלמאן שפילען טעאטער. איך האב געטראכט: מילא, וועט זי נישט גוט שפילען אלס ארטיסטען. פארדאס איז עס דאך אנ'אפערעטע, וואו מען הערט א לידעל זינגען. און ווער דען וועט זינגען, אז נישט לאלא פאלמאן? — צוליב דעם אליין שוין איז ווערט צו גהן. דערצו נאך, ווען די אפערעטע האט אנגעשריבען נישט קיין אנדערער ווי — יצחק פערלאוו. אמת, אז נישט קיין קלענערע איבערראשונג ווי צו זעהען לאלא פאלמאן אלס ארטיסטען, איז פאר אונז אויך געווען די ידיעה, אז דער בעגאבטער דיכטער יצחק פערלאוו, וועלכער האט זיך שוין קונה-שם געווען מיט זיינע יודישע פאלקס-לידער, איז גאר געווארן א מחבר פון... אן אפערעטע. פערלאוו האט אבער קרעדיט ביי אונז. זענען מיר געגאנגען אין טעאטער און — מיר האבען זיך אין ביידען — סיי אין לאלא פאלמאן און סיי אין יצחק פערלאוון — נישט אנטוישט.

קודם-כל וועגען דער אפערעטע גופא: עס איז פאר אונז ממש א דערפרייענדיקע דערשיינונג וואס פערלאוו האט באוויזען צו געבען אנ'אפערעטע, וואס איז פולשטענדיק ניי אויף דער יודישער בינע. זענען דאך מיר צוגעוואוינט צו זעהען ארויספירען אויף דער יודישער סצענע דעם גאנצען יודישען רעקוויזיט, ווי: בארד, פאות, שטריימל, לאנגע קאפאטעס, אויסגעווייקטע חסידים און סתם האפטעס יודען מיט אלע זייערע תנועות און העוויות. איצט: חתונות, בריתן, גט'ן, לוויות און אנדערע קיצלדיקע סענטימענטאלע אדער דראמאטישע מאמענטען, וואס זענען נאר אויסען געווען ארויסצוקוועטשען ביי די יודענעס א טרער און באלד צו געבען זיי א קיצל...

אט, דאס גאנצע געמויזעכץ האט יצחק פערלאוו ווי מיט אן אייזערנעם בעזים אויסגעקעהרט און אנשטאט דעם, געוויזען אונז א שיינע, ריינע אפערעטע, וואס איז צוגעשניטען לויט'ן לייכטען ווינער שניט.

עס איז א מעשה מיט אן ארעם מיידל, פריידל, וועמענס מאמע עס איז געשטארבען פון הונגער און בענקשאפט צו איהר מאן, וועלכער איז געפאהרען קיין אמעריקא זוכען ארבייט און — נישט געלאזען הערען פון זיך. ווי אין וואסער אריין. ארבייט זי, פריידעל פון די יונגסטע יאהרען אן ביי א שניידער, זעהר א ליבער עמך-מענש, וועלכער האט אויף אלעם זיינס א ווערטעל: דיסציפלין און אויסדויער. האט אויך ליעב צו שיטען — ווי זיין ווייב זאגט — מיט „זאגראניטשנע" ווערטער. זיין ווייב, מרים וואס איז א יודענע א קאזאק מיט א פיסקעל אויף שרויפען, יאגט אונטער די שניידער-מיידלעך, אז זיי זאלען נישט באלעמוטשען ביי דער ארבייט, לאזט אפילו ערײידל'ען זיך נישט בעווייזען פאר איהר חבר'טע מיט דער בראש, וואס איהר מאמע האט איהר געגעבען און איז געווען די איינציגע מתנה פון איהר מאן, פריידעל'ס פאטער. צוזאמען מיט פריידל'ען ארבייט א מיידעל, וועלכע ווערט באדיי א שטרייק-ברעכערין אבי צו געפעלען די מייסטעראווע, וואס האט א צעפיעשטשעט בן-יחיד'ל, אין וועלכען דאס מיידעל איז פערליבט איבער די אויערען. דאס זוהנדעל האט אבער גאר ליעב פריידל'ען. צום שידוך דערלאזט נישט זיין מוטער און איינמאהל טרעפענדיג פריידל'ען ז י ך קושען מיט איהר זוהנדעל, ווארפט זי ארויס פריידלען, וועלכע ווערט א שוך-פוצערין און קעלנערקע אין א פענסיאנאט. אין פענסיאנאט קומט צו פאהרען א פילם-פארשטעהער, וועלכער איז געקומען קיין פוילען אנגאזשירען פילם-ארטיסטינ'ס פאר האליוואוד. דארט טרעפט ער פריידל'ען, אין וועלכע ער ענטדעקט א גרויסען טאלאנט פאר'ן פילם. דאס גרויסע גליק קען איהר אבער נישט פערגינען די מאדאם זילביר, וועלכע קרענקט שוין לאנג צו ווערען א צווייטע מארלענא דיטריך — ווארפט זי אונטער א בייטעלע מיט געלד דער ארעמער פריידל'ען, כדי אזוי ארום אוועקצונעמען דעם פילם-פארשטעהער פון פריידל'ען און צו געווינען איהם פאר זיך. עס געשעהט אבער, אז ביידע ווערען אנגאזשירט קיין האליוואוד. דארט ווערט זי, פריידעל פארגעשטעלט פאר'ן פילם-דירעקטאר, פימס, וועלכער ווייזט זיך שפעטער ארויס אלס... פריידעל'ס פאטער. די ענדע איז דא, אזוי ווי ביי א סך אמעריקאנער העפפי-ענדס — אלץ

(סוף אויף זייט 4)

נישטא ר' הענעך ר' חיים לייבישענס

דינסטאג שמחת-תורה איז נפטר גע- וואָרען ר' הענעך הערץ, (שו"ב) וועל- כער איז געווען אין אונזער שטאָט איבעראל בעקאַנט מיטן נאָמען הענעך חיים לייבישענס. דאָס איז געווען דער נאָמען פון זיין פאָטער ע"ה, וועלכער איז געווען שוחט אין ראדאָם גאַנצע 40 יאָהר. לויט די טראַדיציעס פון די אַמאָליגע דורות האָט ר' הענעך געזאָלט זיין דער ממלא מקום פון זיין פאָטער, אָבער דאָס איז באַלד נישט געשעהן צוליב פאָלגענדע טעמים:

ר' הענעך, ווי די משפחה-מסורה גיעט איבער, האָט נעצויגען זיין שטאַם פון 27 דורות רבנים, גדולים און גאונים ביז רש"י זצ"ל און די דאָזיגע גאָלדע- נע קייט איז איבערגעריסען געוואָרען ביי ר' חיים לייבישען, וועלכער איז געוואָרען שוחט לויטן אויסדריקליכען פערלאַנג פון חידושי הרי"ם (דער ערשטער בעגרינדער פון גערער הויף) אַלס מאָטיוו האָט דער חידושי-הרי"ם אָנגעגעבען, אז ר' חיים לייביש איז דער, וואָס איז ראוי צו זיין ממונה איבער כשרות ביי יודען. דער דאָזי- גער שריט האָט געזאָלט זיין א נייע ווענדונג אין דער פאַמיליע-טראַדיציע און בהסכם מיט דעם האָט אויך ר' הענעך געזאָלט ווערען שוחט. דאָס איז אָבער נישט געשעהן צוליב גרויסע שטערונגען, וואָס ער האָט אָנגעטראָפען מצד די דאַמאָלסדיקע שוחטים און כלי- קודש. כאָטש די גאַנצע שטאָט האָט איהם געוואָלט זעהן אויפן דאָזיגען אַמט. ר' הענעך האָט זיך דאַן געגרייט צו רבנות און פון זיין גרויסע לומדות זענען נשתומם געוואָרען די דאַמאָלס- דיקע גרעסטע רבנישע אויטאָריטעטען. צו יענער צייט איז אויסגעבראָכען די מגפה (כאָלערע), וועלכע האָט צעשטערט די פערווירקליכונג פון דאָזיגען פּלאַן. דאָ מוז געזאָגט ווערען, אז אין בעצוג צו שחיטות און רבנות האָט ער געהאַט א פולשטענדיגע נעגאַטיווע בעציהונג, ווייל ס'האָט איהם נישט געפעלען ד ע ר מקח וממכר, וואָס האָט זיך דעמאָלט אָנגעהויבען פיהרען ארום אָט די צוויי ספעציפיש-יודישע פראָפעסיעס. וואָס איז געשטאַנען אין סתירה צו זיינע בעגריפען פון תשמישי- קדושה, וועלכע האָבן לויט איהם נישט גע- טאָרט פערוואַנדעלט ווערן אין א פרנסה- זאַך, אין א קרדום לחפור בה. ערשט אין א צייט אַרום ווען אויפן כסא- רבנות אין ראדאם איז געזעסען הרב טרייסטמאַן ז"ל, האָט דער נפטר אונ- טערן דרוק פון זיינע מקורבים און פריינד איינגעוויליגט צו ווערן א שוחט.

אַלס א ווייטערע סיבה פון רודף'ן ר' חיים לייבישענס זוהן, ערקלערט זיך מיט דעם פאַקט, וואָס זיין אומגע- הויערע חריפות, לומדות, בקיאות אין גאַנץ ש"ס און אַלע מפרשים. און זיינע געוואַלדיגע כשרונות האָבען געוועקט קנאה, שנאת-חינם און מורא, אַז ער זאָל נישט פערשטעלען אַנדערע אין שאָטען...

האָט זיך דאַך ר' הענעך ערצויגען אין א סביבה פון לומדות, חסידות. און אָט די סביבה האָט בעאיינפלוסט דעם יונגען ברויזענדען גייסט צו פאָרשען די אור-קוואַלען פון תורה און חכמה און אזוי האָט שוין דער גורל געוואָלט, אַז די דאָזיגע אור-קוואַלען זאָלען אויס- פילען און אַלע מאהל בענייען זיין גאַנצען מהות ביזן לעצטען אָטהעם- צוג זיינעם.

דער גרויסער תלמיד - חכם ר' הע- נעך האָט מיט זיין קול-תורה פערקלונגען אַלע בתי-מדרשים, און אַלע שטיבלעך. וואו א ספר, דאָרט איז ער געווען. זיין שאַרפער מוח האָט נישט געריהט. גע- זעסען און געלערענט בייטאָג און ביי- נאַכט. קיין שלאָף האָט אים נישט גע- נומען. נישט בלויז פאַר זיך האָט ער געלערענט. נאָר זיין וויסען געטיילט ברחבות צווישען צענדליגער און הונ- דערטער תלמידים זיינע, וועמענס נשמות ער האָט בעהויכט נישט בלויז מיט תורה, נאָר אויך מיט עטיק און דרך- ארץ. ווייל אָט די צוויי זאַכען: תורה און עטיק, הארץ און מוח זענען געווען די ווינקעל-שטיינער פון זיין גייסטיג- פסיכישען וועזען. און, אַז דאָס איז געגאַנגען געפּאָרט צוזאַמען, בעווייזט דעם נפטר'ס האנדלונג אין די חסידים- שטיבלעך און בתי-מדרשים, וואו ער פלעגט אויפטרעטען אָפט מיט מוסר- דרשות בעשטראַלט מיט בליציקע גע- דאַנקען און גערופען צו גוטע מעשים.

זיצענדיג אין זיינע ד' אמות של הלכה האָבען געפיהרט אין איהם א קאַמף, א געראַנגל, מוח און הארץ, שכל און געפיהל וועלכער פון דיביידע עלעמענטען דאַרף האָבען די אויבערהאַנד און ווער פון זיי פיהרט דעם מענש נעהנטער צום זין פון לעבן. און א סברה, אַז גובר געווען האָבען דאָס הארץ און דאָס געפיהל. ווייל אָט פערלאָזט דער נפטר זיין אָבגעשלאָסע- נעם שטח פון דער חסידישער ספערע און אַלס באַזע פאַר זיין ממשות'דיגער אויסווירקונג קלויבט ער אויס דעם ברייטען שליאַך פון פאָלק'ס-לעבען. און אָט צווישען פאָלק האָט זיך זיין נשמה אויסגעלעבט און זיין אונרוהיגער גייסט האָט געפונען א תיקון. וואו פרייד און לייד. וואו טרויער און שמחה, דאָרט האָט ער זיך בעוויזען; דעם געטרייסט און יענעם געשטראָפט, דעם גע- שטאַרקט און יענעם דערהויבען; וואו א געוויין און וואו אַנ'עת-צרה, דאָרט האָט ער זיך בעוויזען, און מיט זיין פנים-שוחקות, מיט זיין צאַרטען שמיי- כעל און מיט זיין קלוג גלייכוואַרטעלע – געבראַכט האָפענונג, מוט און גלוי- בען. און דאָרט וואו די נויט האָט פערלאַנגט טהאָטען, האָט ער געטהון אַלץ, אַרויסגעלאָזט זיך זאַמלען געלד זיך מבזה געווען און אפילו צוגעלעגט פון זיין קאַרגען ביסען. וואַנדערענדיג איבער די שוועלען פון אַלע יודישע טהירען, האָט זיין נשמה איינגעזאַפּט ווי א שוואָם דעם צער און ביטערניש פון פאָלק, צוריקגעבענדיג האָפנונג און בטחון, אויף בעסערע טעג. זיין לעצטע מיסיע איז געווען געגליכען צו דער מיסיע פון א למד-וואָווניק. אָט אַזוי האָט פערשטאַנען ר' הענעך דעם מהות פון חסידות. דער דאָזיגער גאַנג האָט אָנגע'ברוגז'ט אויף איהם א טייל אָרטיגע חסידים (פון א בעקאַנטען רבי'שען הויף) אַזוי גערופענע אוניפאָרם-חסידים, מחמת דעם וואָס ר' הענעך האָט אָבגעמעקט די מחיצה, וועלכע האָט זיך ליידער געשאָפען צווישען שטיבעל-חסידות און פאָלק. ס'האָט זיי נישט געפּאַסט, אַז זייער הענעך, דער שפּיגעל און דאָס שאַנדעל פון זייער שטיבעל זאָל זיך „אַראָבלאָזען" אין די טהאָלען פון די ברייטע פשוט'ע יודישע פאָלקס-מענשען. אויף דער דאָזיגער פלאַך איז ר' הענעך'ן בעשערט געווען אויפצונעמען א קאַמף געגען אָט די חסידים, וועלכע האָבען לויט איהם פערקריפּעלט דעם קדמוני- שען און אייגענטליכען זין פון חסידיזם. און מערקווירדיג, אַז אין דעם פאַל האָבען זיינע דערמאָנטע חסידישע געגנער געשפּילט די ראָל פון מתנגדים.

אויב דאָס איז געווען ווייניג איז ר' הענעך'ן ווידער אויפסנייע בעשערט גע- ווען זייענדיג אין פאָלק גופא אַרויס- צוטרעטען אין א קאַמף געגען די עוולות פון די מנהיגים לגבי דעם פאָלק. ער איז געווען עמפינדליך אויף יעדער קלענסטער עוולה אפילו און רעאַגירט מיט זיין אמת'ן חסיד'ישען התלהבות און זיך איינגעקויפט א פרישע סעריע שונאים, בחינם'דיגע. ער האָט נישט נושא פנים געווען, קיינעם נישט גע- חנפ'ט, געשליידערט דעם אמת יעדען אין פנים אריין. אָבער ס'איז געווען א דערפרעהענדע ערשיינונג וואָס אויף יעדען שונא צווישען די מנהיגים און יענע „אַדעל"-חסידים, זענען אויפגע- שטאַנען צעהנדליגער פריינד אַזוי פון די פאָלק'ס-שיכטען און זאָגאַר פון דער בעסערער יודישער אינטעליגענץ, פאַר וועלכע ער איז אויסגעוואַקסען אַלס סימבאָל פון געוויסען אין אונזער שטאָדט.

אַזעלכע מעלות און מדות-טובות האָ- בען געקענט געפונען א נעסט נאָר אין אַזאַ צאַרטע נשמה און אין אַזאַ איי- דעלען גוף, וואָס האָט געטראָגען אין זיך די גייסטיגע ירושה פון לומדות און צדקות, וואָס האָבען זיך אָנגעזאַמעלט ביי יודען פון קדמונים אָן.

מיר בעוויינען דעם טויט פון איינעם פון די לעצטע עפּיגאָנען פון דער אַמאָליגער עכטער יודישער, גייסטיגער אַריסטאָקראַטיע. פון די גאַסען אין ראדאָם איז פערשוואונדען א ליכטיג געשטאַלט, וואָס איז געווען פערקוקט אין ווייסע און הויכע וועלטען און גע- טראָגען אין זיך דעם חותם פון 27 דורות רבנים, אָהן א רבני'שען קאַפּעלוש.

געבענשט זאָל זיין זיין נאָמען און גרויס כבוד זיין אָנדענק.

זאָל איהם די ערד גרינג זיין.

מאסטן מענשען קומען אָבגעבען דעם לעצטען כבוד.

מיטוואָך כ"ד תשרי איז פאָרגעקומען די לויה אין וועלכער ס'האָט זיך בע- טייליגט א טויזענד-קעפּיגער עולם פון אַלע שיכטען פון דער יודישער בע- פעלקערונג, וועלכע זענען געקומען אָב- געבען דעם לעצטען כבוד דעם גרויסען נפטר.

די ידיעה וועגען זיין טויט האָט זיך כהרף עין פערשפּרייט איבער אַלע עקען שטאָדט, אָנפילענדיג מיט א טיפען טרויער אַלעמענ'ס הערצער. יונג און אַלט, מענער און פרויען זענען געקו- מען באַלד אינדערפריה אין זיין וואוי- נונג אויף קאַשאַראָווע 13, צו כאַפּען אויף איהם זייער לעצטען בליק.

בשעת דער לויה-צוג האָט געריהרט, האָט אָנגעהויבען שטראָמען אַנ'עולם פון אַלע גאַסען און פון אַלע פערוואָרפענסטע געסלעך. ס'איז אָוועק דער מענש פון ספר, פון געוועלב, פון וואַרשטאַט און אַלע זענען געקומען בעקלאָגען די גרויסע אבידה.

אין שוהל, וועלכע איז געווען געפּאַקט איבער די ברעגען, האָבען איהם מספיד געווען די בני-תורה משה דאַווידזאָהן, שמחה פערעלמוטער און בעריש זיל- בערשטרום. אין אַלע הספדים איז אָנ- געוויזען געוואָרען, אַז ס'איז אויסגע- לאָשען געוואָרען א גרויס ליכט אין דער שטאָט און אַז אין אָרון וואָס אַנטגעגענ- איבער דעם ארון-קודש ליגט א ספר- תורה, וואָס ווערט אַרויסגעריסען. דאָס געוויין אין שוהל איז געווען זעהר גרויס מ'האָט זיך ערשט רעכט אַרומגעזעהן וואָס פאַר אַנ'אָדם-חשוב, וואָס פאַר א פערזענליכקייט דער נפטר איז געווען און ווי גרויס זיין שם - טוב און זיין פּאָפּולאַריטעט איז געווען אין שטאָדט.

בשעת אַרויסטראָגען דעם אָרון פון שוהל, איז פשוט פאָרגעקומען א גע- ראַנגעל צווישען קינדער מיט עלטערע מענשען, וועלכע האָבען זיך מיט אויס- געשטרעקטע הענד געריסען אַרויסצו- טראָגען דעם אָרון מיט׳ן גרויסען נפטר.

איבער'ן גאַנצען וועג זענען געמאַכט געוואָרען פיעל פאָטאָגראַפישע אויפנאַ- מעס פון גראַנדיעזען לויה-צוג. ביי די „דריי ביימער" זענען די יללות און די געוויינען געגאַנגען עד לב השמים.

אויפ'ן בית-עלמין איז אַרויס א גרוי- סער עולם און דאָרט האָבען איהם מספיד געווען זיינער א חבר, דער גרויסער חסיד ר' יאַנקעלע שאַפּירא און די זיהן פון נפטר, וועלכע האָבען אי- בערגעגעבען אַזעלכע פּרטים פון נפטר'ס לעבען, וואָס האָבען געמאַכט אויפציטע- רען יעדען איינעמ'ס הארץ.

מיט געבראָכענע הערצער האָט מען פערלאָזט דאָס פרישע קבר, אין וועל- כען ס'האָט געפונען זיין אייביגע רוה א גאון, א צדיק, דער אייביגער וואַנ- דערער איבער שטובען און שטיבלעך, איבער קעלער'ס און בוידעמ'ס; דער וואָס אומעטום וואו עס איז געווען פינסטער דלות, דחקות, עת צרה, יאוש, צעבראָ- כענקייט, האָט ער מיט זיך מיטגעברענגט ליכטיגקייט און הייטערקייט, האָפנונג און גלויבען אין א בעסערען מאָרגען.

מיטאָגען פאַר מושב-זקנים.

דער אייגענטימער פון „וואָדאָפּאָל" משה בעקערמאַן בעט צו מעלדען, אַז ער האָט בעשטימט צו געבען א מיטאָג פאַר'ן מושב-זקנים פאַר 20 זלאָטעס. דעם טאָג וועט ער ספּעציעל מודיע זיין די פערוואַלטונג.

נאָך וועגען דער בילדער-אויסשטעלונג.

צוליב דער גרויסער פּראָאינטערעסי- רונג וואָס די בילדער-אויסשטעלונג פון די קינסטלער - ברידער ציטרין האָט אַרויסגערופען ביי אונז אין שטאָדט איז אויסגע'פּועל'ט געוואָרען, אַז זיי זאָלען פערבלייבען נאָך עטליכע טעג אין ראַדאָם.

כדי צו געבען די מעגליכקייטען דאָס בעזוכען פון די ברייטע מאַסען, איז די אויסשטעלונג איבערגעטראָגען געוואָרען אין „וועלט-פערבאַנד" אויף טראַוגוטסא .55

די דערעפענונג קומט פאָר דעם היינטיגען שבת 3 נ. מ.

וועגען דעם גרויסען קינסטלערישען ווערט פון זייערע בילדער האָבען מיר שוין געשריבען אין פאָריגען נומער פון אונזער צייטונג.

עס איז דעריבער גאַנץ נאַטירליך וואָס א רייה מיטגלידער פונ'ם „אינ- טעליגענטען-קלוב" האָבען זיך איינגע- קויפט זייערע בילדער, וועלכע פערמאָ- גען א דויערענדיגען ווערט און זענען א ציהרונג אין א קולטורעלער שטוב.

מען דאַרף די אויסשטעלונג אומבע- דינגט זעהען!

Wytw. Wyrobów Cukierniczych
„Americanka"
p. t.
L. Wajsbrodt — Rynek 16.
מאַכט בעקאַנט דאָס ג. פּובליקום, אַז
אין צוקערניע און היגיענישע בעקעריי
רינעק 16 און אין דער יוד. צוקערניע «אַמעריקאַנקא» טראַוגוטסא 62
בעקומט מען יעדען טאָג פריש און פיין געבעקס צו ביליגע פּרייזען.
פערשידענע געשמאַקע טשאַסטעס פון דער פיינסטער קוואַליטעט צו 15 גר.
ס'איז צו בעקומען שטענדיג טאָרטען, מאַרציפּאַנאָווע פון 1.50 אָן.
אַלץ ווערט אויסגעאַרבייט דורך אַ פּאַכמאַן מיט א לאַנגיעהריגע פּראַקטיק.
אַלע מינים געבעקסען ווי לוקסען, בילקעלעך, טשאַסטעס, וואַפּלעס, הער- באַטניקעס, טאָרטען, באַקאַלעס דעסעראָווע, לעקעך, פערשידענע קרעמען, מיגדאַלאָווע אַרטיקלען און פרייטאָג - חלות.
עס ווערען אויך אָנגענומען בעשטעלונגען אויף שמחות, בעלער, קאָנצערטען. שאָקאָלאַד פון פערשידענע פירמעס און פרוכטען צו ביליגע פּרייזען.

(סוף פון זייט 3)

לאָזט זיך אויס צום גוטען: פריידעל נעמט אַראָפּ קיין האַליוואָוד איהרע גע- וועזענע לוויטישער באַלעבאַטים, ביי וועמען זי איז איצט אַן אַנגעלייגטער מענטש און – זי האָט חתונה מיט זייער זוהנדעל. אפילו די מאַדאַם זילבור קומט אויך איבערבעטען פריידלען פאַר'ן מאַ- כען אויף איהר א בלבול.

דאָס איז אומגעפעהר דער סיפור- המעשה פון דער אָפּערעטע.

ווי געזאָגט, האָט יצחק פערלאָוו אונז געגעבען אַ שעהנע אָפּערעטע פון א נייעם שניט. עס געפינט זיך אויך אין איהר אַ שלל מיט יודישען פאָלקלאָר און געזונטער הומאָר. בלויז דער אויס- קלויב פון דעם שטעטעלע לוויטש, וואָס איז אַריין אינ'ם יודישען פאָלק- לאָר בעוויזט, אַז יצחק פערלאָווס צו- גאַנג איז געווען גאָר אַ צווייסער ווי פון אַלע אַנדערע אָפּערעטע-מחברים.

• • •

לאָלאַ פ אָ ל מ אַ ן האָט זיך אַלס אַ ר ט י ס ט ע ן אַרויסגעוויזען פ אַ ר אַנ'ערשט - קלאַסיגען כח. עס איז שווער צו גלויבען, אַז דאָס איז איהר ערשטער דעביוט. א סך יודישע אַר- טיסטענ'ס מיט גרויסע נעמען, וואָלטען געמעגט לערנען ביי איהר. זי בעהערשט די סצענע, ווי דאָס לידעל. זי איז ווי געבוירען פאַר דער סצענע.

דאָס איז נישט געווען קיין שפּילען, נאָר איבערלעבונגען, וועלכע האָבען אונז אַזוי מיטגעריסען, אַז מען האָט פערגעסען, אַז מען געפינט זיך אין טעאַטער. פול קראַפט, ענערגיע אין לעבען שפּרודעלט פון איר. אַלע גלידער שפּילען מיט ביי איהר. א סך האָט זי צו פערדאַנקען איהרע עלאַסטיש-בע- וועגליכע הענט און לעבעדיגע אויגען. אַזוי שפּילען האָט נאָר געקענט מאַלי פּיקאָן אין „ציפּקע פייער" און – פראַנ- ציסקאַ גאַאַל אויפ'ן עקראַן.

לאָלאַ פאָלמאַן האָט מיט איהר שפּי- לען און זינגען איבערגעשטיגען אַלע אונזערע דערוואַרטונגען.

צום גוטען דאַרף דאָ דערמאָנט ווע- רען מאַקסימאָוו, וועלכער האָט געגעבען אַ פיינעם לוויטשער שניידער און דערמיט זיך אַרויסגעוויזען אַלס אויס- געצייכענטער כאַראַקטער-ראַליסט און – פרוי ליבגאָלד, וועלכע האָט גוט סע- קונדירט דעם „מאַן" איהרען.

אָן פאָרוואורף איז אויך פרוי העלא מעל אַלס מאַדאַם זילבור. (איינינע מאָ- מענטען צופיל שאַרזשירט).

האַרט אַלס צעפּיעשטשעטער בן-יחיד זייער גוט, דאַגעגען איז ער שלעכט און נישט צוגעפּאַסט אַלס ליבהאָבער.

גרינהויז אַלס פילם-דירעקטאָר האָט אונז איבערצייגט מיט זיין אַרט שפּילען און מיט זיין צוגעפּאַסטע שטימע. דאַ- געגען האָבען מיר אים נישט געגלויבט ווען ער גיט זיך צו דערקענען צו זיין טאָכטער.

אין אַלגעמיין – א גלאַטיגע פאָר- שטעלונג.

גבריאל ווייסמאַן.

2 וואַיטען און 10 סאַלטיסען אויף דער בעשולדיגונגס-באַנק

פאַר דעם היגען קרייז-געריכט זענען געמשפט געוואָרן 2 וואַיטען און 10 סאַלטיסען פאַר דעפראודירען פאַרשידענע סומעס און פאַר פאַרווענדען געלטער אויף צוועקען, אויף וועלכע עס איז נישט געווען קיין דערלויבניש פון דער מאַכט. א טייל ווידער זענען געמשפט געוואָרען פאַר נישט מעלדען דער מאַכט די פאַרשידענע דעפראַאודאַציעס, וואָס עס האָבען געמאַכט פריערדיקע סאַלטיסען און וואַיטען.

דער פּראָצעס אויף וועלכען עס זענען ארויסגעטרעטען עטליכע צענדליק עדות, איז געפירט געוואָרען אונטערן פאָרזיץ פון וויצע-פרעזעס וואַזשיצקי און האָט געדויערט עטליכע טעג.

מיט אַ שטאַרקע בעשולדיגונג'ס-רעדע איז אַרויסגעטרעטען פּראָקוראָר נאָוואַקאָווסקי.

נאָך אַ לענגערע באַראַטונג איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען פאָלגענדער אורטייל: סטאַניסלאַוו קאַצפּזשאַק אויף 6 חדשים מיט אָפּלייגען די שטראָף אויף 2 יאָהר. יוליאַן טושקאָ אויף אנדערט-האַלבען יאָהר תפיסה מיט אָפּלייגן אויף 3 יאָהר. וואַוויטשיק פּיגאַרסקי אויף 1 יאָהר מיט פאַרלירען די בירגער-רעכט אויף 3 יאָהר. וואַלענטי קעמפּאַס אויף 1 יאָהר. איצט: בלאַזשאַ ליזשוואַ, יוליאַן יענדזשעיעווסקי, יוזעף סעווערין, יוזעוו קאָוואַלטשיק, יאַן ריקאָווסקי, קאַראָל פאַרשעווסקי צו 8 חדשים תפיסה. די לעצטע פינף איז די שטראָף אָפּגעלייגט געוואָרען אויף 2 יאָהר. זיי אַלע זענען פאַראורטיילט געוואָרען צו 50 זל. אַלס שטראָף און צו פאַרלירען די בירגער-רעכט אויף 2 יאָהר.

די באַשולדיקטע וואַוויטשעך ליזשוואַ און יוזעף ראַלאַ זענען בעפרייט געוואָרען.

דער דאָזיגער פּראָצעס האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אין שטאָט.

אַר.

די קינדער פון «בית-יתומים» צו הקפות אין שוהל.

לויט דער איניציאַטיוו פון ה' מרדכי לאַנגער האָט די גמינע זיך געוואַנדען צו דער לייטונג פון „בית-יתומים", אַז זי זאָל שמחת-תורה אין דער פריה שיקען די קינדער אין שוהל, כדי צו הערען דעם חזן און אויף קריגען הקפות.

די אַנוועזענהייט פון די קינדער אין שוהל האָט ארויסגערופען אַ האַרציגע בעציהונג פון די מתפללים צו די יתומים, איבערהויפּט ווען די קינדער זענען געגאַנגען מיט הקפות און דער חזן האָט צוגעפּאַסט צו דער הקפה אַ מאָטיוו „כרחם אָב על בנים".

נאָך די הקפות האָט יעדעס קינד בעקומען אַ פּעקעלע מיט פּרות און זיסוואַרג.

גלייכצייטיג האָט דער פּרעזעס דען אין קורצע ווערטער כאַראַקטעריזירט די גינסטיגע טעטיגקייט פון ה' לאַנגער פאַר'ן בית-יתומים און איבערהויפּט זיינע פאַרדינסטען און בעמיהונגען, אַז די ערציהונג פון די קינדער זאָל זיין אַ נאַציאָנאַלע.

פּרעזעס דען האָט גערופען דעם ה' לאַנגער, אַז ער זאָל נישט אונערליגען דעם איינפלוס פון די פּערזאָנען, וועלכע ווילען איהם שטערען אין זיין פּרוכטבארע טעטיגקייט, נאָר ער זאָל זיין אויסגעהאַלטען אין זיין ריכטיגע שטעלונג צום גוטען פון דער אינסטיטוציע.

די צאָהלרייכע מתפללים אין שוהל האָבען דעם ה' לאַנגער אויסגעדריקט פולען צוטרוי און אַנערקענונג און איהם געגעבען די פולמאַכט ווייטער צו פיהרען זיין ביז איצטיגע טעטיגקייט.

אהן אַ רעצעפּט רעדעווּדיג געוואָרען.

ביי דער אָרעמער יודישער פאַמיליע פ. פון רוויינסקא 14 איז פערגאַנגענע וואָך געשעהען אַן אומגליק מיט זייער 15-יאָריקען זוהן, וועלכער איז פּלוצלינג אָוועקגעפאַלען אין חלשות, וואָס האָט אָפּגעהאַלטען אַ לענגערע צייט. ווען מ'האָט דעם יונגען בחור קוים דערמינטערט, האָט זיך דאָס אומגליק אַרויסגעוויזען פאַר נאָך גרעסער — דער געחלשטער האָט פאַרלוירען דאָס לשון. פאַרשטייט זיך, אַז אין שטוב איז געוואָרען אַ שרעקליכע בהלה, דערצו נאָך איז נישט געווען קיין געלט צו רופען אַ דאָקטאָר. האָבען זיך גוטע שכנים צוזאַמענגעקליבען און געשאַפען דריי גילדען, וועלכע מען האָט זיי — צוזאַמען מיטן קראַנקען — אַוועקגעטראָגען צו אַ היגען באַקאַנטען נערווען-דאָקטאָר. דער לעצטער האָט אָבער נישט געוואָלט ווינציגער נעמען ווי 5 זל. און — פאַרהאַלטען ביי זיך די פאַרשריבענע רעצעפּט. איז דער קראַנקער געלעגען עטליכע טעג צו בעט אָהן לשון און מען קען זיך פאַרשטעלען די עלטערענס צער. אומגעריכט אָבער האָט זיך היינטיגען זונטאג דער שטומער יונגערמאַן אויפגעכאַפּט און ווי קיינמאָל גאַרנישט זיך געוואַנדען צום פאָטער: טאַטע, האָסט מיר געקויפט אַ הושענא? — עס איז דאָך היינט הושענא רבא.

פאַר גרויס פרייד האָבען די עלטערען געוויינט און געחלשט. עס איז אָבער געווען אַ חלשן פון איבערראַשונג.

פאַר נישט וועלען געבען געלד אויף בראַנפען, בעצאָהלט מיט קלעפּ און — מיט 80 גילדן.

ווען דער היגער איינוואוינער יוזעף מארסולאַ האָט זיך דעם היינטיגען שבת אומגעקערט צו זיך א היים אויף זשעראָמסקי 129, איז ער אויפן וועג אָפּגעשטעלט געוואָרען דורך צוויי אומבעקאַנטע פאַרשוינען, וועלכע האָבען געפאָדערט ביי מאַרסולאַן געלט אויף בראָנפען. ווען דער לעצטער האָט אָפּגעזאָגט צו געבען געלט און זיך גענומען צואיילען מיט שנעלערע טריט צו זיין וואוינונג, זענען איהם די אוואַנטוריסטען נאָכגעלאָפען ביז אין זיין וואוינונג אריין און זיך געוואָרפען אויף מארסולאַן, וועמען זיי האָבען אויף אַן אוממענטשליכען אופן צעשלאָגען.

נאָכן דעמאָלירען די וואוינונג זענען די אָנפאַלער אַנטלאָפען אין אַ אומבאַוויסטער ריכטונג.

שפּעטער האָט זיך אויך אַרויסגעוויזען, אַז די אָנפאַלער האָבען צוגענומען 80 זל. פון מאַרסולאַט וואוינונג.

פּאָליציי זוכט ענערגיש די אָנפאַלער.

פרוי אסתר קאַפּלאַן
אין ראַדאָם.

בכדי אַדורכצופיהרען די טראַדיציאָנעלע „הגלילה"-אַקציע וועט ווילען אין אונזער שטאָדט די בעקאַנטע ציוניסטישע טהוערין און באַגאַבטע פּרעלעגענטין — פרוי אסתר קאַפּלאַן. שבת דעם 22/10 2 נאָכמיטאָג וועט די פרוי קאַפּלאַן רעפערירען אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" א. ד. ט. „א"י אין דער יעצטיגער תקופה, און די אויפגאַבען פון יודענטום". שבת 9 אָווענד קומט פאַר אין לאָקאַל פון „ברית ציונים כללים" (וועלט פערבאַנד) א געזעלשאַפטלעך גלעזעל טיי, מיט'ן אַנטייל פון עסקנים און תורמים.

די פרוי אסתר קאַפּלאַן איז נישט קיין פּנים חדשות אין אונזער שטאָדט, אזוי, אַז ס'איז צו האָפען, אַז די אַקציע וועט געקרוינט ווערען מיט'ן געהעריגען ערפאָלג.

וויכטיגע ענדערונג פאַר טעלעפאָן-אינהאַבער.

דער טעלעגראַפען און טעלעפאָנען-אַמט איז אונז מודיע, אַז פון 3-טען ה. ח. איז איינגעפירט געוואָרען אַ מעכאַנישער זייגער, וועלכער וועט צו יעדער צייט אויפגעבען די פּינקטליכע שעה און מינוט.

דער נומער פון דעם מעכאַנישען זייגער איז 05. צוליב דעם טראָגט איצט דער אינפאָרמאַציע-נומער, וועלכער איז פולשטענדיק אומזיסט דער נומער 11-11.

דאָס באַנוצען זיך מיטן נומער 05 ווערט גערעכענט פאַר איין געשפּרעך.

בעשטימט געוואָרען.

אין דער ראַדאָמער „אובעזפּיעטשאַלניע" איז באַשטימט געוואָרען אַלס וויצע-דירעקטאָר, פערדינאַנד דאַרניאַק פון ביעלסק, וועלכער האָט שוין איבערגענומען זיין אַמט.

אסתר טראָאוב נ. ע.

דעם היינטיגען זונטאָג פאַלט אויס די ערשטע יאָהרצייט פון דער מאַדאַם טראַוב, וועלכע איז געשטאָרבען אין סאָסנאָווצע.

מאַדאַם טראַוב איז געבוירען געוואָרן אין ראַדאָם ביי דער חשובער פאַמיליע ווייל. (אַ שוועסטער פון פרוי רוזשע זילבערשטיין. פון דער היים — ווייל).

אַלס זייענדיק 17 יאָהר ענדיקט מאַדאַם טראַוב אַ רוסישע גימנאַזיע און שוין אין אַ יאָהר שפּעטער — אין יאָר 1915 — פאָהרט זי אַלס 18 יעהריק מיידעל קיין סאָסנאָווצע זוכען אַ פּאָסטען און בעקומט אַ פּאָסטען אַלס לערערין אין אַ דאָרטיגער פּאָושעכנער שול.

אָבער אַ דאַנק אירע גרויסע פּעדאַגאָגישע פעהיקייטען ווערט זי אין אַ צייט אַרום באַשטימט אַלס שול-לייטערין. דאָ ווייזט זי זיך אַרויס אַלס גוטע דערציערין און גרויסע קענערין פון די קינדערישע נשמות און הערצער. ווערט זי טאַקע דער ליבלינג פון די סאָסנאָווצער קינדער. ביז... דער אומבערחמנותדיקער טויט רייסט איהר אַוועק פון זיי.

ווי מיר ווערען געוואויר איז איצט צו איהר ערשטער יאָהר-צייט אין דער דאָרטיגער שול אָוועקגעשטעלט געוואָרן אַלס אַנערקענונג פאַר דער מאַדאַם טראַוב אַן אַנדעקונגס-טאָוול מיט איהר פּיגור-ביוסט.

עהרע איהר אנדענק!

פאַרלעזונג פון וויקטאָר אַלטער.

אויף דער טעמע „נייע פּאָליטישע סיטואַציע אין אייראָפּע און די אַרב. באַוועגונג" וועט דעם היינטיגען שבת רעפערירען דער באַקאַנטער אַרבעטער-פירער וויקטאָר אַלטער.

די טעמע ווי אויך דער רעפערענט רופט אַרויס אַ גרויסען אינטערעס.

אבטיילונג פאַר אסטראוויעץ, אָפּאַטאָוו, וויערזשבניק און אומגעגענד.

פרישער אַרעסט פון פעלדשער ביינערמאַן.

גרויס אויפזעהען האָט דאָ אַרויסגערופען דער פרישער אַרעסט פון פעלדשער ביינערמאַן, וועלכער איז ערשט נישט לאַנג אַרויס פון תפיסה אויף קויציע נאָכן בעקומען 18-מאָנאַטען תפיסה, פאַר מאַכען אַ זאַשטשיק אָהן אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר.

אין די סוכות-טעג איז פאָרגעקומען אַ שטערבליכער פאַל פון אַ פּאַציענטין וועלכער האָט בעקומען פון ה' ביינערמאַן אַ זאַשטשיק.

דער שטאָטישער דאָקטאָר פּיליוס ביי דער מיטהילף פון פּאָליציי האָט אויסגעפאָרשט דעם ענין און אין רעזולטאַט איז דער פעלדשער ביינערמאַן אויפסניי אַרעסטירט.

עפּעס אַ פּאַטום הענגט לעצטענס איבער דעם פעלדשער ביינערמאַן, וועלכער האָט אַ רייכע פּראַקטיק פון צעהנליגע יאָהרען און האָט געגאָלטען אַלס גרויסער מבין.

די שטאָטישע בעפעלקערונג (יודען און קריסטען) בעדויערן זעהר דעם אַרעסט פון זייער בעליבטען פעלדשער.

פון מאיר גבאי'ס-האָטעל.

דעם היינטיגען זונטאָג ביינאַכט זענען געקומען אין מאיר גבאי'ס האָטעל די היגע בעקאַנטע קריסטען טעאָדאָר קאָסמאָטשינסקי און לעאָנטשינסקי לעאָן און פאַרלאַנגט אַ בעזונדערען... נומער.

ווען מאיר גבאי האָט זיי ענטזאָגט האָט איינער איהם דערלאַנגט אַ שטאַרקען זעץ אין פּנים.

צופעליג זענען דאָרט געוועזען אויף אַ נאַכט-קאָנטראָלע 2 פּאָליציאַנטען, וועלכע האָבען די 2 לייט אָבגעפיהרט אין אַרעסט.

נאָכ'ן אויסלעגעטימירען און צוזאַמענשטעלען אַ פּראָטאָקאָל זענען זיי אָבגעלאָזט געוואָרען אַ היים.

כאַראַקטעריסטיש, דאָס דער ערשטער איז אַ מייסטער אין די אָסטראָווצער זאַקלאַדען, האָט אַ פרוי אַ לעהרערין אין די היגע פּאָוושעכניע שולע און דער צווייטער איז אַ בעאַמטער אין די פּ. ק. או.

דאָס האָט זיי אָבער נישט געשטערט צו זוכען נומערען אין מאיר גבאי'ס האָטעל.

חייזט אויס אַז נאָך 12 ביינאַכט פערפליכטעט נישט די לאָזונג פון סוואידאָ סוועגאָ.

פון חסידים-פּראַנט.

די יו"ט טעג זענען דורך אונזערע יודעלעך נישט פערנאַכלעסיגט געוואָרן: מען האָט זיך געגענזייטיג געקריגט, פאַרגעוואָרפען חטאים (אפשר דערפאַר רופט מען סוכות ראשון לחשבון עונות) ביז מען האָט זיך געשלאָגען, געקיילט, געביילט א. ז. וו.

דאָס ערשטע אָרט פערנעמט דאָ דאָס אָזאַראָווער שטיבל, וואו מען האָט דערפיהרט ביז צו חלוקה, אויפן אָרט האָט מען האַלבירט און געשאַפען 2 שטיבלעך, די העלדען זענען הירש דוד פאַנצער, משה מענדיל נייהויז פון אַלטען שטיבעל און דער גבאי ישראל דובינשטיין יהושע העמדיל מאַכער פון די „אויפשטענדער".

דאָס 2-טע אָרט פערנעמט דאָס מאָזשיצער שטיבעל וואו דער קאַמף איז געפיהרט געוואָרען דורך די פרומע חסידים נעגען די ב. ב. ד"ה נעגען די אָהן-בערדיגע (בעז בראָדי) חסידים. דאָרט האָט מען זיך געשלאָגען מכות רצח.

שטאַרק געליטען האָבען חיים וואָלף צוקערמאַן מיט זיינע 3 זיהן.

נישט היגטערשטעליג איז אויך געבליבען דאָס מנין פון יונגען רב, וואו צוליב אַ הקפות-קאָנפליקט האָט דער שאַרפער ראַדאָמסקער חסיד ר' מאיר עהרליך געפאַטשט דעם ה' לייביש צימררט.

פון רעדאַקציע.

צוליבן טויט פון אונזער חשובן רעדאַקטאָרס פאָטער, איז דער היינטיגער נומער נאָר ערשינען אין 6 זייטען צוליב וואָס עס זענען נישט אריין א ריי וויכטיגע אַרטיקלען און נאָטיצען, וועלכע וועלען קומען אינם נאָהנסטען נומער פון אונזער צייטונג.

ספּאָרט

„טשארני“ — רעפּרעזענטאַנץ פון די אידישע קלובען

לעצטענס איז דאָ פאַרגעקומען א פוטבאָל מעטש צווישען דער רעפּרעזענטאַנץ פון די אידישע קלובען און טשארני 1. דער מעטש האָט זיך פעענדיגט מיטן נצחון פון טשארני מיטן רעזולטאַט 3:1 ביז דער פויזע 2:0. אַלס ריכטער איז געוועזען ה' מענדיק.

„בראָן“ — „פראָך“

וועגען דער מייסטערשאַפט פון „א“ קלאַס איז דאָ פאַרגעקומען א פוטבאָל מעטש צווישען בראָן און פראָך. בראָן האָט געשפּילט זעהר שעהן און האָט דעם מעטש געוואונען מיט'ן רעזולטאַט 4:1. ביז דער פויזע 2:1. מיט דעם מעטש האָט אָנגעפיהרט זעהר גוט ה' ראַפּאַלאָוויטש.

אר.

ŻĄDAJCIE TYLKO
„RIKSZA“
GUM...?
JEDWABNE

KINO APOLLO

גרויסער פּריהמארגען פּראָגראַם
שבת 3 אַז. זונטאג 12 און 1⁴⁵ אַז.
שענער פוילישער פילם

GRANICA

לויט די דערציילונג פון
זאָפיא נאַלקאָווסקא

Od poniedziałku

די תפיסה אהן קראטען

ביז זונטאג
גרויסער פּראָגראַם

INDIE MÓWIĄ
(DRUM)

אין די הויפּט-ראָל
SABU

דער פילם איז אינגאַנצען אויסגעפירט אין נאַטורעלע פארבן
איבערן פּראָגראַם:
דער אריינמאַרש פון פוילישען מיליטער קיין אָלזא

KINO APOLLO

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach w
Radomskim Towarzystwie Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

W dniu 23 października o godz. 11³⁰ przed poł.
w pierwszą bolesną rocznicę śmierci
B. P.

Estery Traubowej

odbędzie się na cmentarzu żydowskim w Sosnowcu
NABOŻEŃSTWO ŻAŁOBNE i odsłonięcie pomnika
o czym zawiadamiają

MĄŻ I RODZINA

CEDIB
UNIVERSITE DE BEAUTE
PARIS
RACJONALNA KOSMETYKA
pudry
kremy
szminki
płyny
Własne instytuty kosmetyczne w całej Polsce

נויטיג
א
לערן יונגעל

װענדען זיך אין דרוקעריי פון רעדאַקציע „ראַדאָמער-קעלצער לעבן“

איך האָב דעם כבוד בעקאַנט צו מאַכען מיינע געערטע קונדען דאָס איך האָב צוריק געעפענט א מאַנופאַקטור געשעפט

פ. ג. גאָלדפאַרב
זשעראָמסקיעגאָ 25
אין הויף

וועלכעס איז שטענדיג רייך פאַרזעהן אין א אויסוואהל פון די מאָדערנסטע און בעסטע שטאָפן ווי: קאַמענגאַרן, שעוויאָטן און פאַלטאַנס פון די בעסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער פאַבריקען.

די סחורות פאַרקויף איך צו זעהר נידריגע פּרייזען און גוטע באַדינגונגען.

האָפענטליך וועלן מיינע געערטע קונדן באַזוכען מיין געשעפט.

פאַרזיכער אייך רעיעלע און גוטע באַהאַנדלונג.

מיט אכטונג פעלטע גאָלדפאַר

שטיצט דעם „ארט“

Kino ADRIA
Do niedzieli d. 23 paździer. włącznie.
Podwójny program
1. «ALIBI» w rol. gł. Eryk Stroheim
2. „PRAWDA ZWYCIĘŻA“ w rol. gł. Paul Muni
OD PONIEDZIAŁKU dn. 24 października r. b. wspaniały podwójny program:
1) „MEKSYKAŃSKIE NOCE“ w rol. gł. Dorothy Lamour i Ray Milland 2) „LOKAJ JAŚNIE PANI“

Kino ADRIA
שבת דעם 22
זונטאָג דעם 23
פּריהמאַרגען-פילמען
PRZYGODY Robin Hooda

נייער ריכטער אין ראַדאָמער קרייז-געריכט

לעצטענס איז אין ראַדאָמער קרייז-געריכט געקומען א נייער ריכטער ה' שאַרשאָדיאַנס.

ריכטע שאַרשאָדיאַנס קומט צו אונז פון זאַמאָשטשער קרייז-געריכט און נעמט אָנטייל אין די זיצונגען.

אר.

דאס לעבען אין קעלץ.

געשאַפען א גמילות-חסד קאַסע.

ביים ארטיגען „מזרחי“-ביהמ"ד איז געשאַפען געוואָרען א „גמילת חסד“ קאַסע פאַר די „מזרחי“-מיטגלידער, ס'איז שוין אויך געשאַפען געוואָרען א נעוויסע סומע געלד, אלס קאַסירער איז בעשטימט געוואָרען דער בעקאַנטער אינדוסטריעלער ה' ליכטענשטיין.

מ'האַקט שויבען...

דעם לעצטען מאָנטאג (שמיני עצרת אויף דער נאַכט) האָבען אונבעקאַנטע כוליגאַנעס אויסגעהאַקט די שויבען פון משה פאַכטינסקי (קאַזיע גאַס) אַבטהויענדיג דאָס שטיקעל ארבייט וועגען די העלדען פערשווונדען געוואָרען.

שאַפונג פון א יוגענד-קלוב.

ס'איז שוין פול גערעדט געוואָרען וועגן דער שאַפונג פון אַ יוגענד-קלוב, וואו די אָרטיגע יוגענד זאָל קענען פאַרברענגען געזעלשאַפטליך און קולטורעל, אָהן פאַרטייאישען חותם. דער מאַנגעל פון אזאַ געזעלשאַפט לאָזט זיך בעזונדער'ס פיהלען ביי דער יוגענדליכער אינטעליגענץ. לעצטענ'ס איז א דאנק אַ גרופּע יוגענדליכע ציוניסטישע טהוער מיט-סטוד. ז. אָזשאַראָווסקי אין דער שפּיץ צוגעטרעטען ענערגיש צו דעם. אין פערלויף פון די לעצטע צוויי וואָכען איז אין לאָקאַל פון „קרן-קימת“ אָבגעהאַלטען געוואָרען אייניגע זיצונגען. אין רעזולטאַט איז געוועלט אַ צייטווייליגער אָרגאַניזיר-קאָמיטעט, וועלכער טרעט צו צו א גרעסערע געלד-זאַמלונג'ס אַקציע ס'איז צו האָפען אַז די אַקציע וועט געקרוינט ווערען מיט ערפאָלג.

יודיש יונגעל וואַרפט אַ שטיין אַ קריסטליכע פרוי?

די קריסטליכע פרוי אירענא בראַנד-שטעטער פון ווישניאַווקע (הינטער קעלץ) האָט געמאָלדען דער פאָליציי, דאָס געהענדיג צוזאַמען מיט איהר מאַן אויף דער אלטער וואַרש. פאָרשטאָדט, האָט איהר דער 12-יעהריגער אברהם וויינשטאָק פון נייע-וועלט 68, געוואָרפען אַ שטיין אין קאָפּ. דאָס יונגעל האָט מען פערהאַלטען.

קעפּורא'ס „פּאַטריאַטיזם“

אין לעצטען נומער פון דער „זעספּאָלעניא אביוואַטעלי“ לייענען מיר: דער בעקאַנטער אָפּערען-זינגער יאַן קעפּורא וואָס וויל אָנגעהן אלס פוילישער פּאַטריאָט האָט דעם 29-טען פ. מ. אין די ענטשטייענדע טעג מיט'ן טשעכישען קאָנסוליקס אָנגענומען אין א קראַקאָווער באַנק — 25 טויזענד זלאָטעס.

אַז מ'לייענט איז גאַרטען...

ברײַנדעל באַקאַלאַשו (וואָטאַלע 13) האָט לייענדיג געמיטליך אין גאַרטען, אנידערגעלעגט דעם בייטעל אויף דער באַנק, וואָס איז פּלוצלינג פערשוווּנדען געוואָרען

ערפאָלגרייכער באַל פון די האַנדעל'ס-אַנגעשטעלטע

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען איז דעם לעצטען דינסטאַג פאַרגעקומען אין זאַל פון טעאַטער „פּאָלסקי“ דער ערשטער הערבסט-באַל פון היי-יעהריגען סעזאָן, וואָס איז אדורך מיט א א ריזיגען ערפאָלג, און געבראַכט א ריינע הכנסה פון אייניגע הונדערט זלאָטעס. א בעזונדערען דאַנק קומט דעם אָרגאַניזיר-קאָמיטעט מיט די ה"ה סטראַיטשינסקי דודקעוויטש, אָפּאַטאָווסקי אין שפּיץ פאַר זייער אינטענסיווע ארבייט.

מיליטערישער ראַבינער אין קעלץ

אין אַמטליכע אָנגעלעגענהייטען האָט היינטיגע וואָך געווײלט אין אונזער שטאָדט דער מיליטערישער ראַבינער פון פּשעמישלער ד. א. ק. קאָפּ. הרב שאַפּיראָ.

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „בית-יתומים“

קומענדען זונטאַג דעם 23-טען ה. מ. קומט פאָר אין זאַל פון דער קהלה, אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „בית-יתומים“ ס'איז צו האָפען אַז די היגע יודען וועלען אָפּשאַצען די וויכטיגקייט פון דער פערזאַמלונג און זיך מאַסענווייז בעטייליגען.

פּאָפּולערער צוג קיין וואַרשאַ

צוליב דעם וואָס זונטאַג דעם 23-טען ה. מ. קומט פאָר אין וואַרשאַ, דער פוסבאָל-מעטש צווישען די רעפּרעזענטאַנטען פון פוילען און נאָרוועגיע אָרדענט איין די אָרטיגע אָבטיילונג פון „אָרביס“ א פּאָפּולערען צוג קיין וואַרשאַ פאַר'ן פּרייז פון אַכט זלאָטעס מיט דרייסיג גר.

פאַר די פּרעכטיגע אויפנאַמ'ס-איינאָרדנונגען
האָבען מיר די עהרע אויסצודריקען
אונזערע טיפסטע דאַנקבאַרקייט'ס-געפילען פאַר די מחותנים
אייזיק דיאַמענט פרוי און קינדער
סאַלע שטאַרקמאַן און ברידער אין קעלץ
מיט אַכטונג
מאַניעק און דאָרא נאָוואָפּאָלסקי

Jesienią, zimą, wiosną, czy latem pij zawsze tylko
Z DZWONKIEM HERBATĘ!

(אכטונג קעלץ!) אין אַלע רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע-ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגן מיט אונזער מיטאַרבייטער ק. ביינוואַל

שריפטליך קען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer-Kielcer-Leben“
Kielce, ul. Warszawska 2.

אַבאָנאַמענטס פּרייז: פאַר 3 חודש אין פוילען זלאָט. אין פּראָווינץ, צוליגען 4 פראַנק אין אַנדערע לענדער 30 סענט.

TARYFA OGŁ.:
Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr.
w tekście mm 1 szp. 60 gr.
na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr.
1-sza i ostatnia strona liczą 10 szpalt.

Redaktor CH. M. HERC
tel. 15-18 .טעל
Wydawnictwo „Radomer-Kielcer Leben“ Szwarlikowska 20